

YEHUDA ELKANA–HANNES KLÖPPER:
THE UNIVERSITY IN THE TWENTY-FIRST CENTURY.
TEACHING THE NEW ENLIGHTENMENT
IN THE DIGITAL AGE

Ed. Marvin Lazerson

Budapest–New York [N. Y.], CEU Press, 2016, 284 lap

A kötet alapos elemzést ad arról – a téma részletes történeti és filozófiai hátterét is jól megvilágítva –, hogy a 21. század felsőoktatásának milyen fő irányvonalak, elvek és módszertan mentén kellene újjászerveződnie, hogy mely gyakorlatokat, szemléletet és módszereket kellene radikálisan újragondolni, illetve hogy a szerzők meggyőződése szerint melyek azok a változások, amelyek nemcsak alátámasztják, de már meg is követelik a radikálisan új szemléletmód alkalmazását a felsőoktatásban.

A szerzőpáros – szakmai előéletéből adódóan – nagyon jól ötvözi a több évtizedes felsőoktatási intézményvezetői tapasztalatból adódó látásmódot, belső rálátást, a fiatal, digitális, innovatív, bátor szakmai szemlélettel. Yehuda Elkana életének utolsó éveiben dolgozott a kötetten Hannes Klöpเปอร์ fiatal társszerzővel, a kötet első kiadása német nyelven jelent meg 2012-ben, Yehuda Elkana halálának évében. Jelen kötet a német nyelvű kiadás angol fordítása. Yehuda Elkana a budapesti Central European University egykori elnök-rektora, komoly felsőoktatási tapasztalatokkal bíró kutató-oktató, Hannes Klöpเปอร์ pedig az online kurzusok és az innovatív oktatási technológia szakértője, az *Iversity* online oktatási platform alapítója és egykori ügyvezetője.

Elkana és Klöpเปอร์ bátor, határozott, innovatív elképzeléseket fogalmaz meg a felsőoktatásban szükséges változtatásokra, reformokra vonatkozóan. A kötetben részletesen olvashatunk a felsőoktatási rendszerek jelenlegi problémáiról és az ezekhez vezető okokról. A kötet erőssége viszont éppen az, hogy bátran továbblép a problémák részletezésén és a szükségesnek vélt új szemlélet, módszerek és irányvonalak meghatározására is vállalkozik. A szerzőpáros koherens, jól felépített, logikus szemléletet mutat be, amely mentén a felsőoktatási reformokat világszerte sürgetőnek tekintik.

A szerzők érvelése szerint elsősorban azért van szükség alapvető reformokra a felsőoktatásban, mert az egykor bámulatatos tudományos fejlődést hozó felvilágosodás értékrendszere ma már nem megfelelő a világ, a jelenlegi valóság leírására, megismérsésére, vizsgálatára. A jelenlegi felsőoktatási rendszer ezen értékrendszer mentén szerveződött, így ma már alkalmatlan a jelen és a jövő kihívásainak való megfelelésekre.

Hangsúlyozzák, hogy a felvilágosodás értékrendszerén alapuló tudományos kutatások, felfedezések a szociális, társadalmi és gazdasági problémák kivételes megoldásaihoz vezettek. Ez az értékrendszer – amely szerint a tudás racionális és mindent felölelő – a lineáris, megjósolható, mérhető, kontextusfüggetlen tudományos szemlélet alapja. Amellett érvelnek, hogy a jelenlegi valóság leírásához már nem megfelelő, nem időszzerű ez az értékrendszer, mert a jelenlegi valóság komplex, rendezetlen, nemlineáris, kontextusfüggő és kiszámíthatatlan.

Kijelentik, hogy bár a felvilágosodás értékrendszere rendkívüli értékkel bír, mégsem időszzerű ma már, meglátásuk szerint új felvilágosodásra van szükség, amelynek alapját a „*lokális univerzalizmustól a globális kontextualizmusig*” elv határozza meg. Az új felvilágosodás értékeinek, elveinek alapja, hogy ebben a nemlineáris, kiszámíthatatlan és rendezetlen világban a tudás már nem értelmezhető a felvilágosodás értékei mentén. A tudás értelmezése álláspontjuk szerint nem lehet kontextusfüggetlen és értékfüggetlen sem. Nem írható le a valóság kizárólag csak megjósolható, lineáris, koherens, kontextusfüggetlen valóságként, néhány univerzális formulával. Ez az új szemlélet az oktatás, és különösen a felsőoktatás számára forradalmi következményeket jelent. Az új felvilágosodásnak meg kell találnia kifejeződését a felsőoktatásban, a felsőoktatási tantervekben, hiszen az egyetem az egyetlen társadalmi intézmény, amely azzal a céllal jött létre, hogy új tudást hozzon létre, és átadja a tudást a következő generációnak. A két szerző ezt a forradalmi változást kívánja elősegíteni kötetével, amelyben nemcsak a felsőoktatás jelenlegi problémáit, előregedéseit, megoldandó kérdéseit tanulmányozza részletesen, hanem a megoldási lehetőségeket is megmutatja, a fontos irányvonalakra is rámutat.

A bevezető fejezet részletesen áttekinti a felsőoktatás jelenlegi problémáit. Alapvető problémaként említi a kutatásra helyezett túl nagy hangsúlyt az oktatással szemben, miközben várhatóan az egyetemi éveiket követően a hallgatóknak csupán kb. 5%-a vesz majd részt valódi kutatásban, és a szerzők azt a bátor kijelentést is felvállalják, amely szerint az egyetemi oktatóknak, kutatóknak csupán kb. 5%-a vesz részt valóban komoly kutatásokban. Nagyon kevés kivételtől eltekintve általános probléma, hogy a hallgatói létszámok egyre növekednek, miközben az elérhető források jó esetben megmaradnak az eddigi szinten. A változásokra való törekvések a felsőoktatási intézményekben általában nem a tanterv átfogó megújítására irányulnak, hanem elsősorban szerkezeti, költségvetési, minőségbiztosítási területekre fókuszálnak, miközben a szerzőpáros meggyőződése szerint első lépésként a tantervek alapjainak teljes újragondolására lenne szükség. Ha ilyen törekvések vannak is bizonyos intézményekben, azok támogatottsága nem elég erős, illetve az ezekre fordított idő és humán erőforrás sem elegendő. A szerzők azt is hiányolják, hogy az egyetemek valóban felvállalnák azt a feladatot, amely szerint az egyetemi oktatásnak köszönhetően a végzett hallgatók felelős állampolgárként (*concerned citizen*) működnek majd a mindennapi és társadalmi életben. Mindezek mellett komoly problémát jelent, hogy az egyetemek általában mellőzik az olyan akut társadalmi problémák kutatásában való részvételt, amelyek nem

köthetőek egy adott, létező diszciplínához. Az egyetemeket arra kell ösztönözni, hogy új diszciplínákat hozzanak létre, amelyek képesek megoldásokat keresni azokra az égető társadalmi, gazdasági és népegészségügyi problémákra, amelyekre az emberiség jelenleg még képtelen megoldásokat találni. Problémának látják, hogy az interdiszciplináris szemléletű kutatásokat és oktatást nagyon későn ismertetik meg a hallgatókkal az egyetemi oktatás során, miközben a jelenlegi problémák kutatásához éppen a széles látókörű, interdiszciplináris gondolkodásra képes kutatók együttműködése szükséges. Érdekes és bátor felvetés, hogy a jelenlegi felvételi rendszerek újragondolása is szükséges. A kötet komoly problémaként veti fel, hogy a felvételi rendszer jelenleg szinte kizárólag csak mérhető számadatokon alapul, miközben a mutatók arról nem adnak információt, hogy az adott hallgató milyen intellektuális beállítódással, tudományos alkattal és kíváncsisággal érkezik az intézménybe. Pedig az intézményeknek tudnia kellene, hogy az adott jelölt illeszkedik-e az ott alkalmazott oktatási modellhez, illetve hogy mennyire lesz sikeres az adott közegben. Meglátásuk szerint a felsőoktatási intézmények jelenleg még nagyon messze állnak attól, hogy valóban kihasználják a digitális technológia nyújtotta lehetőségeket. Az oktatók még nincsenek teljes tudatában annak, hogy a digitális technológia hogyan képes átformálni az oktatást. Szintén a problémák része, hogy az eddigi tantervi reformok, újítási kísérletek elszigetelten történtek.

A kötet hangsúlyozza, hogy a felsőoktatásban fel kell készülni arra, hogy a jövőben biztosan csökkenteni kell majd a kiadásokat, emiatt növelni kell a hatékonyságot, leginkább az információs technológia új lehetőségeinek kihasználásával. Elő kell segíteni a tanulás új kultúrájának térnyerését, amely sokkal inkább hallgatóközpontú oktatást tesz lehetővé, sokkal több hallgató számára, sokkal olcsóbban. A privát szektor és a nyílt oktatási rendszerek fontos szerepet fognak játszani az új, magas minőségű egyetemi oktatás biztosításában, viszonylag alacsony áron. Az eddigi innovációs tevékenységeknek további térnyerést kell biztosítani, de mindezt csakis a magas szakmai színvonal megőrzése mellett. A szerzők az egyetemek és az oktatók új szerepét már nem a hallgatók hagyományos oktatásában, hanem hangsúlyosan a hallgatók irányításában látják – a hallgatóknak iránymutatásra van szükségük az információgyűjtés, rendszerezés, az információ kritikai megközelítése és tudássá való átformálása területein.

Elkana és Klöpfer összefoglalóan meghatározza az új, megvalósítandó célokat is. Ehhez kiindulási pontként szolgál számukra az Association of American Colleges & Universities jelentésében megfogalmazott négy konkrét cél, amelyeket kiegészítenek a jelentésben nem szereplő, vagy meglátásuk szerint nem elég expliciten megjelenő célokkal. A jelentésben megfogalmazott célok a következők: valódi, a világot jelenleg foglalkoztató, nehezen vagy még nem megválaszolható kérdések megvizsgálása is legyen az oktatás része; az olyan intellektuális és gyakorlati készségek, mint a kritikai gondolkodás, kommunikáció, problémamegoldás, csapatmunka vagy kreatív gondolkodás, legyenek integrált részei az oktatott kurzusoknak, megfelelő oktatási módszerek alkalmazásával; a hallgatók személyes és társadalmi felelősségvállalását is integrálni kell az egyetemi oktatásba; az integratív tanulás megvalósítása is fontos cél kell legyen.

A szerzőpáros által kiemelt célok a következők: az egyetemi oktatásnak illeszkednie kell szemléletében a jelenlegi, nemlineáris, rendkívül komplex valósághoz, amelynek egyik fontos eszköze a valódi interdiszciplináris szemléletmód megismertetése a hallgatókkal; az egyetem elvégzésével a hallgatók váljanak felelős állampolgárokká, akik tudatában vannak a világ aktuális, égető problémáinak; az oktatás készítse fel a jövő kutatóit a megfelelő minőségű kutatási feladatokra; a kritikai gondolkodás kognitív és értékek szintjén is jellemezze a hallgatókat; az elméleti és a gyakorlati ismereteket is integráltan szerezzék meg a hallgatók; az egyetemi oktatás készítse fel a hallgatókat a világ komplexitására és kiszámíthatatlanságára, részben a reflektív gondolkodás, az önreflexió fejlesztésével; legyen cél a kollektív hálózati tanulás új kultúrájának megteremtése; az életből, az életről és az életért történő tanulás valósuljon meg.

A kötet íróinak meggyőződése, hogy az akadémiai diszciplínák bizonyos típusú újragondolása is szükséges. Ehhez – néhány felsőoktatási intézmény kezdeményezéseinek bemutatásán keresztül – egyfajta iránymutatást is adnak, bár kijelentik, hogy a bemutatott kezdeményezések leginkább kísérleti jellegűek, és a pontos irányvonalak meghatározására további idő és vizsgálatok szükségesek. Elképzelésük szerint, bár a humán tudományok megkérdőjelezése történelmi távlatú, a humán tudományok módszerei, gondolkodásmódja áll legközelebb az új felvilágosodás szemléletéhez, módszereihez, ezért a humán tudományoknak kell majd segítenie a természettudományi és társadalomtudományi ágak módszertani fejlődését. Meggyőződésük, hogy a kontextusfüggetlen, univerzális, de csak egyes szakterületek keretein belül létező, elszigetelt elméletek kora lejárt, és ma már interdiszciplináris elméletek megalkotása szükséges, amelyek a globális kontextualizmus szemléletében születnek meg. Iránymutatónak tartják, hogy azokban a kérdésekben kezdenek ilyen típusú interdiszciplináris kutatások elindulni, amelyekben az egyes területek elérték saját határaikat, és jól láthatóan nem képesek megoldást találni az adott, valós problémára. Rendszerszintű, szisztematikus reformot sürgetnek.

Felvetik, hogy a világ és a hallgatók változásai miatt ma már szükség lenne az egyetemi hallgatók néhány évig tartó általános felkészítésére a specifikus tanulmányok megkezdése előtt. A jelenlegi érettséggel és gondolkozással rendelkező 18 évesek beengedése a speciális – orvosi, jogi, mérnöki stb. – képzésekbe a szerzők szerint a felelőtlenség határát súrolja. Hangsúlyozzák, hogy fontos lenne annak a jelenlegi intézményi gyakorlatnak a megváltoztatása is, amely szerint a fiatal kutatókat eltérítik a kreatív területekről a biztonságosabb kutatási területekre, mindaddig, amíg el nem érnek egyfajta elismerést a területükön. Így viszont sok kreatív év veszik el adott kutatási területeken. A szerzők szerint meg kellene adni minden támogatást a fiatal kutatók számára abban, hogy valóban újszerű, innovatív, esetleg kockázatosabb kutatási területeken tevékenykedjenek. A kötet a felsőoktatás és speciálisan a felsőoktatási tantervek területét kutató tudományterület hiányát is hangsúlyozza. Ez bizonyos szempontból egyszerűsítheti is az új szemlélet térnyerését, de inkább megnehezíti azt – a releváns kutatások, ajánlások, tudományos viták hiánya inkább problémát jelent a felsőoktatás fejlődésében.

Külön fejezet foglalkozik a kutatási és az oktatási tevékenységek elismertségével és prioritásukkal a felsőoktatási rendszerekben. Jelenleg az egyetemek túlnyomórészt a kutatói egyetemi modell alapján működnek, amelyben az oktatási folyamat csak másodrendű szerepet játszik a kutatás mellett. A kutatási tevékenységek számszerű adatokkal történő mérése, a tudománymetria rendkívül magas szintet ért el napjainkra. Az oktatás azonban jelentősen háttérbe szorult, amely semmiképpen sem fogadható el a hallgatói érdekeket figyelembe véve. Ráadásul a valóban áttörő jelentőségű kutatásokban részt vevő egyetemi kutatók legtöbbször csak minimális mértékben vesznek részt az oktatási tevékenységben. A reformok egyik fontos pontja, hogy az oktatási tevékenységet – annak elismertségét és fontosságát – azonos szintre kell emelni a kutatási tevékenységgel. Az oktatási tevékenység színvonalának valódi emeléséhez az egyik alapvető irány az oktatói leterheltség csökkentése azokon a pontokon, ahol ez megtehető a szakmai színvonal csökkenése nélkül. Egyik ilyen pont a nagy létszámú, bevezető előadások áthelyezése online keretek közé. Így az alapvető ismereteket a hallgatók online oktatási módszerrel szerezhetik meg a nagy létszámú előadótermekben végigült előadások helyett. Ezzel az oktatók leterheltsége csökken, így több idejük, energiájuk marad a szerzők által kulcsfontosságúnak ítélt kis létszámúban történő oktatások színvonalának emelésére. A minőség fejlődésével valóban hatékony és színvonalas oktatás valósítható meg a kis létszámúban zajló, intenzív személyes kapcsolaton alapuló kurzusokon. Ezekon a kurzusokon az adott oktatónak valóban lesz ideje és energiája figyelemmel kísérni egy-egy hallgatója fejlődését, érdeklődési, később kutatási területeit. A jelenlegi rendszerben az oktató sokszor még a hallgató nevére sem emlékszik, hogyan tudná követni annak fejlődését, tanulási folyamatait, hogyan tudná mentorálni, személyes tanácsadással, coachinggal segíteni őt. Valójában ezek a kis létszámú, erősen interaktív oktatások is működhetnek akár online eszközökön keresztül is – részben vagy egészben –, de a kis létszám és az intenzív, mentori oktató-hallgató kapcsolat nem jelentheti kompromisszum tárgyát, mert ezek biztosítják azt a fajta tanulási folyamatot, amelyre a 21. század egyetemi hallgatóinak szüksége van.

Jelenleg az oktatók munkaidejét sok adminisztrációs feladat is terheli, miközben a rendszerből adódóan az az igazán komoly nyomás nehezedik mindennapjaira, hogy mindennél fontosabbak a tudománymetriai mutatók. A kötet azt a középutat keresi, ahol a közepes kutatók és az igazán kevés olvasott publikációra fordított idő és energia inkább az oktatási színvonal valódi fejlesztésére helyeződne át. Felteszik azt a bátor kérdést, hogy hogyan érdemes hozzájárulni ehhez a rendszerhez, azzal a hátrázott céllal, hogy az egyetemi oktatás színvonala, minősége komoly fejlődést mutathasson, illetve hogyan támogathatók ebben az oktatók hatékonyan. Ehhez olyan rendszernek kell kiépülnie, ahol az oktatási tevékenység minősége elismert, mérhető, értékelhető, egyfajta versenytényezőként működik, másrészt ahol a tanszéki munkatársak nincsenek belekényszerítve a kutatásba, annak erőltetése nem jelent számukra megélhetési kérdést. Az új elképzelés szerint az oktató dönthetne úgy, hogy nem a

kutatási tevékenységben, hanem a magas szintű, az aktuális igényeknek, eszközöknek, lehetőségeknek megfelelő oktatási tevékenységben lesz kiemelkedő. Ehhez az is szükséges a rendszerben, hogy az oktatási tevékenység ne másodrendű tevékenységként legyen jelen, illetve hogy az oktatási tevékenység valódi, összetett hatása is megítélhető legyen. Az online oktatási rendszerek és az angol nyelv globális elterjedése jól támogathatja azt a folyamatot, amelyben az oktatói hírnév is mobilizálhatóvá válik – a ma már mobilizálható kutatói hírnév mellett –, amelyben a magas színvonalú oktatási tevékenységnek nemcsak lokálisan, adott intézményen belül van komoly hatása, hanem sokkal szélesebb körben, szélesebb körű elismertséget biztosítva adott oktatók számára. A szerzők kiemelik, hogy a minőségi oktatási tevékenységnek rendkívül hangsúlyosnak és elismertnek kell lennie az új felsőoktatási rendszerben. A tanszéki tagok kb. 5%-a legyen ténylegesen kutató – akik valóban komoly, színvonalas kutatásokban vesznek részt –, a többi oktatónál viszont az oktatásuk minősége és hatékonysága legyen az irányadó mérték, ne pedig a tudományometriai mutatóik.

A szerzőpáros egy rövid fejezetben történeti kontextusban vizsgálja a globalizáció, a demokrácia és az oktatás egymáshoz való viszonyát és egymásra gyakorolt hatásait.

A doktori programok vizsgálatára is kitérnek. Azt a kritikát fogalmazzák meg, hogy az oktatás túl szűk területre szorítkozik, hiányzik az olyan típusú készségek fejlesztése, mint a csapatmunka, a képzés túl hosszú ideig tart, miközben a hallgatók kizárólag a tudományos világban szereznek tapasztalatokat.

A szerzők részletesen tárgyalják a technológia lehetséges szerepét a 21. századi felsőoktatásban. Bemutatják, hogyan tudja támogatni az innovatív technológiák alkalmazása az új oktatási célokat, az új szemléletet, illetve hogy mely veszélyek elkerülésére kell figyelmet fordítani. Az innovatív online oktatás megjelenése komoly kérdéseket vet fel: mit és hogyan tanítsunk az egyetemeken, mi is a célja, oka az egyetemi oktatásnak? Nemcsak az oktatás technológiáját, módszereit kell tehát újragondolnunk, hanem az oktatás és a tanulás paradigmáját. A pedagógia új formája a 21. századi tantervek alapját képezi majd. Az alapoktól kiinduló újragondolás amiatt is elengedhetetlen, mert a mai hallgatók egy olyan munkaerőpiacon dolgoznak majd, amely gyökeresen eltérő lesz a jelenlegitől. Emiatt a hallgatók számára olyan készségek és olyan típusú tudás biztosítása szükséges, amelyekkel boldogulnak majd a jövőbeni munkaerőpiacon, amelyek elvárásai ma még megjósolhatatlanok.

Az új oktatási rendszerben a hallgató önmaga is felelős tanulási folyamataiért, fejlődéséért és részt is vesz ezek megtervezésében. Az új technológiai megoldások alkalmazása a költségek radikális csökkenését, illetve a minőség emelkedését is magával hozhatja. Sokan fejezik ki aggodalmukat amiatt, hogy az új online eszközök alkalmazása a személyes kapcsolatok további leépülését hozza majd az oktatásban, de megfelelő alkalmazásukkal ez elkerülhető, sőt sokkal intenzívebb személyes kapcsolatok kialakulását biztosíthatják. Az új technológiai eszközök használata jól tudja támogatni az oktatási paradigmaváltást és az új felvilágosodás szemléletének az oktatási rendszerben való megjelenését, hiszen épp azokat a típusú tanulási modelleket támogatja, amelyek

megvalósítása célként fogalmazódik meg az új oktatási rendszerben, az autonóm és kollaboratív tudásmegosztás és tudásmegszerzés alapjain. Az egyetemi oktatási és tanulási folyamatokat nagymértékben jellemezte eddig az izoláció, amely Elkana és Klöpfer reményei szerint az új technológiának és az új szemléletnek köszönhetően fokozatosan enyhül majd. Az új rendszerekben, az új eszközökkel a hasonló érdeklődésű hallgatók – intézményektől függetlenül is – könnyen tudnak majd együttműködni, kooperatív tevékenységet végezni, egymást segítve, mentorálva a tanulásban. Az online oktatási eszközök éppen az informális, az autonóm, az egymástól való tanulás modelljeit erősítik az intézményes felsőoktatásban. Épp azokat a tanulási folyamatokat támogatják, amelyek megvalósítása viszonylag nehéz intézményes keretek között: az autonóm módon, erősen önirányítottan, a tananyagot, a tudást, az információkat felfedezve, másoktól „beszerezve” történő tudáselsajátítást, amely nagyon aktív és belsőleg motivált tanulási folyamat. Az új rendszer hallgatói nemcsak passzív befogadói lesznek az oktatási tartalmaknak, de aktív társszerzői is, együtt megélve a közös tanulási élményeket. Az aktív közreműködés és a hálózatos tanulás kultúrája egyre erősödik majd, és így a kooperáció, az interaktivitás, a kölcsönösség, a társadalmi elkötelezettség és a belső motivációból történő közös tanulás lesz jellemző. Ezt a fejlődést határozottan támogatják a nyílt oktatási források, a játékalapú oktatások és a komplex, személyre szabott, differenciált tanulási analitikák. Ezek a tényezők együttesen hathatnak az oktatás rehumanizációja irányába.

Az online, bárki számára elérhető tananyagok várhatóan tovább növekvő térnyerése a következő generációk hallgatói számára hihetetlen mértékben megnöveli a tanulási lehetőségeket. Emellett az oktatók számára is komoly előnyöket jelenthet. Ez az oktatási forma biztosíthatja, hogy a magas minőségű kurzusok, online tananyagok valódi elismerést kapjanak, részben a tömeges felhasználói csoportok értékelései alapján. Így az oktatók elismertsége globalizálódhat, azaz nem korlátozódik majd egy tanszék vagy intézmény keretei közé. A megújuló felsőoktatási rendszerben kulcsfontosságú lesz a külső intézményekben vagy akár online megszerzett kreditpontok intézmények közötti egyszerű és gyors elismerése, átvitele. Az online kurzusokon megszerzhető kreditek tényleges elismerése teljes értékű kreditpontként is hasonlóan fontos. Példaértékű, hogy ma már léteznek olyan intézmények, ahol bizonyos számú kreditpontot a hallgatók kötelezően valamilyen alternatív típusú tanulási modulban szereznek meg – például online kurzusokban. Az online rendszereknek köszönhetően tehát nyitottabbá válik az oktatási rendszer, miközben éppen a nyitottság és az online keret biztosíthatja, hogy a valóban minőségi kurzusok, oktatások fennmaradjanak és hírnevet szerezzenek. Mindez az oktatási tevékenység mérhetősége, minőségbiztosítása irányába mutató folyamat.

Az online eszközök lehetővé teszik a hallgatói fejlődés szorosabb és pontosabb követését is, ami akár azt is eredményezheti, hogy a kreditpontok vagy akár a diploma megszerzésének feltételeit sem az elvégzett kurzusfeladatok jelentik majd, hanem az adott kompetenciákban, készségekben elért és bemutatott készségszintek. A szerzők az

online közösségi médiában olyan tudományos közösségek kialakulásában és fejlődésében bízunk, ahol a kutatók és a hallgatók megosztják projektjeiket, együttműködéseiket, tudományos olvasmányaikat, konferencia-részvételeiket vagy akár gondolataikat, véleményüket adott tudományos témában vagy adott eseménnyel kapcsolatban. Az így megosztott információk aggregálása is biztosított lehet téma, intézmény, tudományterület vagy személy szerint, aminek köszönhetően ilyen bontásban is megjeleníthetővé és elérhetővé válnak ezek az információk valamilyen hírcsatorna felületén. A tudományos online közösségi terek az egyetemek egyfajta online metarétegeként funkcionálhatnak, ahol az adott intézmény tagjai kapcsolatban lehetnek egymással, külső kutatókkal, oktatókkal, hallgatókkal vagy külső szereplőkkel, személyekkel.

A digitális technológia és konnektivizmus nemcsak az oktatásra lesz komoly hatással, hanem az egyetemi intézményrendszer más funkcióira is: a networking, a szocializációs mechanizmusokra, a kutatások működésére, illetve leginkább azok eredményeinek disszeminációjára. Valójában minden egyetemi funkcióra hatással lesznek, csak más-más mértékben, de nem veszélyeztetik majd a felsőoktatási intézmények létét.

Az online oktatási szolgáltatások még egy szempontból megkerülhetetlenek: az intézményes felsőfokú oktatás egész egyszerűen elérhetetlen az emberiség egy része számára – azaz vagy online oktatási formában biztosítható számukra ez a lehetőség, vagy egyáltalán nem juthatnak hozzá. Itt nem kérdés, hogy az online keretrendszerek alkalmazása milyen előnyöket biztosít: az egyenlő lehetőségek megteremtését jelentheti a felsőfokú oktatásban.

Összegezve: a 21. században az egyetemek hagyományos funkciói tovább működnek majd, de új, innovatív módon és olyan kontextusban, amely valószínűleg nagymértékben különbözik majd a jelenlegi környezettől. A cél az, hogy újra a hallgatók kerüljenek a középpontba. Az új rendszerben a hallgatók tanulási folyamataira kell helyezni a fókuszot, az előzőekben részletezett szemlélet, eszközök és módszertan alkalmazásával.

A kötet alapos áttekintést ad a felsőoktatási rendszer problémáiról. Komoly erőssége, hogy a jövőben alkalmazandó eszközöket, szemléletet, módszereket, irányvonalakat is megmutatja. A szerzőpáros szakmai előélete, tapasztalata pedig biztosítja, hogy a téma hiteles feldolgozását kapja az érdeklődő olvasó a kötetben.

Köpödsi Zsuzsa